

Кривова О.

студентка 2-го курсу ФСП НТУУ "КПІ"

Науковий керівник:

Мисливий В. А., д. ю. н., професор,
факультет соціології і права НТУУ "КПІ"

ІНСТИТУТ ПРОБАЦІЇ В УКРАЇНІ

Питання забезпечення безпеки людини, суспільства та країни є одним з найголовніших завдань у сфері компетенції держави. Правова система України забезпечує попереджувальну функцію кримінальним правопорушенням, а відтак теорія та практика їх запобігання у суспільстві завжди залишається актуальною. Відомо, що значною частиною злочинності є злочини невеликої тяжкості, тобто такі, які відповідно до ст. 12 Кримінального кодексу України (далі – КК України) караються позбавленням волі на строк не більше двох років, або іншим, більш м'яким покаранням за винятком основного покарання у виді штрафу в розмірі понад три тисячі неоподатковуваних мінімумів громадян, а отже являють собою умисне або необережне суспільно-небезпечне діяння, наприклад, нанесення тілесних ушкоджень (ст. 125 КК України), залишення в небезпеці (ч. 1 ст. 135 КК України) та інші.

Згідно з даними Генеральної прокуратури України та МВС України за останні два роки рівень злочинності у країні виріс майже втричі, а тому ми вважаємо, що міри кримінального покарання, які застосовуються у судовій практиці, є недостатньо сприятливими для формування здорового суспільства та призводять до: 1) формування людей з типово злочинним психотипом, бо після відбуття кримінального покарання вони стають зовсім неадаптованими до нормального суспільного життя, у зв'язку з чим йдуть на кримінальні правопорушення знову і знову; 2) великих фінансових втрат, які вираховуються з податків законослухняних громадян на утримання злочинців.

Таким чином, існуючі методи кримінально-правового впливу не повною мірою виправдовують мету, поставлену державою у кримінальному законодавстві, а отже очевидно потребують певної модернізації. Насамперед, на наш погляд, проблема полягає у психологічному факторі. Як показує суспільна практика, люди, які вчиняють кримінальні правопорушення часто знаходяться у ситуації, що характеризується станом відчаю, або перебувають під тиском певних обставин. Найменше, що потрібне людині, яка стала на стежку протиправної поведінки – це усвідомлення того, що держава не вбачає відносно неї будь-яких перспектив виправлення. Проте, очевидно, що кожна людина може вчинити помилку, а отже мати певний шанс на її виправлення. Тож, засоби виправлення повинні бути дійсно відповідними для такого виправлення, а не такими, що «відрубують» зв'язок людини з нормальним життям назавжди без права на компенсування заподіяної шкоди.

Тому ми пропонуємо розглянути інститут пробації як основу соціальної реабілітації осіб, які знаходяться у конфлікті з кримінальним законом. Інститут пробації останнім часом активно розглядався вітчизняними вченими у галузі кримінального і кримінально-виконавчого права, зокрема М. І. Бажановим, О. М. Бандуркою, О. І. Богатрьовою, В. В. Василевичем, О. Г. Колбом, А. Х. Степанюком, В. М. Трубниковим, І. С. Яковець та іншими фахівцями, що нарешті сприяло прийняттю Верховною Радою України Закону України «Про пробацію» від 5 лютого 2015 року [1].

Згідно з п. 6 ч. 1 ст. 2 Закону «Про пробацію» «пробація – це система наглядових та соціально-виховних заходів, що застосовуються за рішенням суду та відповідно до закону до засуджених, виконання певних видів кримінальних покарань, не пов'язаних з позбавленням волі, та забезпечення суду інформацією, що характеризує обвинуваченого». Таким чином, фактично пробація – це сукупність альтернативних заходів на заміну позбавленню волі.

Законодавство України передбачає три види пробації: досудова, наглядова та пенітенціарна. Якщо стисло, то сутність першого – це надання суду всієї потрібної інформації про правопорушника, другого – здійснення органами пробації спеціальної наглядової функції для запобігання повторного скоєння злочину та контролю виконання всіх, покладених на злочинця, зобов'язань, реалізації спеціальних програм; а третього – сприяння засудженим, що відбувають покарання у виді обмеження або позбавлення волі на певний

строк, у рішенні питань, пов'язаних з побутовим та трудовим облаштуванням після звільнення.

Досвід європейської практики, а відтепер і вітчизняне законодавство показує, що до такої діяльності будуть залучені волонтери, а це, у першу чергу, якісно вплине на розвиток соціальної і психологічної взаємодії та допомоги у нашій країні, яка, на жаль, на даний момент у цій сфері далеко не в стані піднесення, а також дозволить заощадити державні фінанси.

У такий спосіб ми маємо реальну можливість запобігання вчиненню злочинцями кримінальних правопорушень повторно, дотримуючись основних правових принципів, у той же час не суперечити принципу гуманності, як це відбувається при примусовому ізолюванні особи від соціуму.

Важливо також зазначити, що інститут пробації буде застосований тільки за згоди злочинця, у випадку, коли він повністю усвідомлює заповідяне, знаходиться у стані каяття та має готовність відшкодувати заподіяні злочином збитки та виправдовувати вину, взаємодіяти з державою за принципами, закріпленими в законі.

Інститут пробації отримав позитивну оцінку у Мінімальних стандартних правилах ООН і рекомендований до широкого застосування національними органами кримінальної юстиції у країнах з різноманітними правовими системами. Найявна міжнародна практика у таких високорозвинених країнах, як Велика Британія, США, Швеція, ФРН зазначає, що такі методи повернуть суспільству повноцінних громадян без так званої «тюремної практики» шляхом змінення свідомості злочинця та гарантують покращення криміногенної ситуації в державі.

Реалізація та впровадження нового для національного правового простору кримінально-правового інституту пробації надасть змогу змінити методи роботи із правопорушниками, досягти індивідуального підходу до засуджених, сприятиме у наданні їм необхідної соціальної допомоги, що слугуватиме їх виправленню та ресоціалізації, а отже й забезпеченню суспільства та зниженню рівня рецидивної злочинності в країні.

Тож вважаємо, що впровадження інституту пробації в Україні позитивно вплине на соціальну, економічну та кримінально-правову ситуації країни та допоможе зміцнити авторитет держави на міжнародній арені.

Список використаних джерел

1. Про пробацію : Закон України від 5 лютого 2015 року // Відомості Верховної Ради України від 27.03.2015. 2015. № 13. Ст. 93.